

Nr 188.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående förhöjning i gratialen åt avskedad manskap vid armén; given Stockholms slott den 12 juni 1914.

Under åberopande av närlagda utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen dels medgiva :

att gratialet från Vadstena krigsmanshuskassa för underhållstagare, som är född tidigare än den 1 januari 1847, må utgå med 200 kronor;

att gratialet från Vadstena krigsmanshuskassa för underhållstagare, som under år 1914 förvärvat rätt till pensionstillägg eller understöd enligt lagen om allmän pensionsförsäkring, må utgå med 125 kronor;

att gratialet från Vadstena krigsmanshuskassa för underhållstagare, som under något av åren 1915—1918 förvärvat rätt till pensionstillägg eller understöd enligt nämnda lag, må utgå med följande belopp :

till den, som år 1915 förvärvat rätt till pensionstillägg eller understöd, med 110 kronor,

» den, som år 1916 förvärvat rätt till pensionstillägg eller understöd, med 95 kronor,

» den, som år 1917 förvärvat rätt till pensionstillägg eller understöd, med 80 kronor,

» den, som år 1918 förvärvat rätt till pensionstillägg eller understöd, med 65 kronor,

dock att underhållstagare, som redan enligt gällande bestämmelser äger åtnjuta gratial till högre belopp än det, som enligt ovanstående skulle tillkomma honom, må äga tillgodonjuta det högre beloppet;

att korpraler och vice korpraler ävensom vaktmästare vid intendenturkåren fortfarande må åtnjuta de till dem enligt nu gällande bestämmelser

efter erhållet avsked utgående tillägg till de för avskedade soldater bestämda gratialen från Vadstena krigsmanshuskassa;

att såsom begravningshjälp efter avliden underhållstagare må från Vadstena krigsmanshuskassa utgå ett belopp av 30 kronor;

dels besluta, att det under tionde huvudtiteln nu uppförda ordinarie anslaget å 243,640 kronor »till Vadstena krigsmanshuskassa» må utgå ur samma huvudtitel och i stället därstädes uppföras två ordinarie anslag, det ena å 106,000 kronor, benämnt »till arméns pensionskassa, ersättning för inkomster från Vadstena krigsmanshuskassas äldre medel» och det andra å 137,640 kronor under titel »till Vadstena krigsmanshuskassa»;

dels ock öka det å ordinarie stat under tionde huvudtiteln upptagna anslaget »till förhöjning i gratialen åt avskedat manskap»

nu	kronor 294,000:—
med	» 499,000:—
till	<u>kronor 793,000:—</u>

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Hj. L. Hammarskjöld.

*Utdrag av protokollet över lantförsvarsärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å
Stockholms slott den 12 juni 1914.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden: HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Departementschefen, hans excellens herr statsministern Hammarskjöld
anförde:

»I anledning av fyra särskilda inom andra kammaren väckta motioner
anhöll 1912 års riksdag, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning,
huruvida och i så fall under vilka villkor en höjning av de till avskedad
manskap vid armén och flottan från Vadstena krigsmanshushus och flot-
tans pensionskassa utgående underhåll och pensioner kunde anses böra äga
rum, samt därefter för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen
kunde giva anledning.

På grund av denna riksdagens framställning hava jämlikt Kungl. Maj:ts
beslut den 3 september 1912 särskilda sakkunniga varit tillkallade för att
biträda med verkställande av utredning och avgivande av förslag i före-

varande ärende. Den 9 december 1913 hava de sakkunniga avgivit betänkande och förslag i ämnet beträffande avskedat manskap vid armén. Över detta förslag hava yttranden avgivits av vederbörande myndigheter.

Enligt vad som inhämtas av det vid innevarande års senare statsverksproposition rörande tionde huvudtiteln fogade statsrådsprotokoll över lantförsvarsärenden den 13 maj 1914, anmälde jag, att ehuru ärendet då icke var i det skick, att det kunde föredragas för Kungl. Maj:t, jag dock ansåg det böra göras till föremål för prövning av 1914 års riksdag. Enär för ändamålet kunde förutsättas komma att erfordras en ökning av omkring 500,000 kronor i det under tionde huvudtiteln å ordinarie stat uppförda anslaget å 294,000 kronor till förhöjning i gratialen åt avskedat manskap, hemställde jag, det Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen, att i avbidan på proposition i ämnet, beräkna, att ifrågavarande anslag komme att ökas med förstnämnda belopp. Denna hemställan bifölls av Kungl. Maj:t, och den ifrågasatta anslagsökningen upptogs alltså i statsverkspropositionen under tionde huvudtiteln.

Sedan erforderlig ytterligare utredning i ämnet numera blivit verkställd, anhåller jag att få inför Kungl. Maj:t föredraga detta ärende, i vad det samma avser armén. Jag vill därvid först beträffande den erforderliga tjänstetiden för erhållande av gratial från Vadstena krigsmanshuskassa erinra, att indelt manskap, som avskedas efter minst 25 års tjänstetid, kommer omedelbart i åtnjutande av berörda förmån, samt att avsked må meddelas dylikt manskap efter uppnådda 20 tjänstår med rätt att anmälas till underhåll på expektans i krigsmanshuskassan, så snart den avskedade uppnått 50 års ålder.

De sakkunnigas betänkande.

De sakkunniga hava till en början redogjort för de kassor, från vilka understöd utgå till avskedat manskap, som tillhört armén, samt för de bestämmelser, vilka äro gällande i fråga om erhållande av sådant understöd. Dessa understöds-kassor äro dels offentliga och dels enskilda. De offentliga utgöras av Vadstena krigsmanshuskassa och Invalidhusfonden, de enskilda av Konungens allmänna hospitalsfond och truppförbandens enskilda understöds-kassor.

Vadstena krigsmanshuskassa.

Vadstena krigsmanshuskassas kapitalbehållning vid 1914 års ingång har av de sakkunniga beräknats till 4,325,000 kronor. Underhållen från kassan utgå för närvarande enligt följande bestämmelser.

Underhållstagarna äro indelade i fyra klasser:

Första klassen med 100 eller 72 kronor:

a) 100 kronor åtnjutas av förmän eller vaktmästare vid intendenturkåren

samt dem, som i följd av skada i tjänsten av Kungl. Maj:t fått dylikt förhöjt underhåll sig tilldelat;

b) 72 kronor åtnjutas av alla underhållstagare, som uppnått 80 års ålder samt dem, vilka oavsett ålder på grund av skada i tjänsten fått detta underhåll sig tilldelat;

Andra klassen med 48 kronor; hit hänföras alla underhållstagare, som uppnått 72 års ålder samt de, som på grund av skada i tjänsten blivit i denna klass uppförda;

Tredje klassen med 36 eller 24 kronor;

a) 36 kronor åtnjutas av dels indelt manskap, som erhållit avsked med fulla tjänstår efter ingången av år 1901, dels indelt manskap, som efter den 1 januari 1910 avskedats med rätt att anmälas till underhåll på expektans, och dels dem, som på grund av skada i tjänsten fått detta underhåll sig tilldelat;

b) 24 kronor åtnjutas av dels indelt manskap som erhållit avsked med fulla tjänstår före ingången av år 1901, dels dylikt manskap, som erhållit avsked på expektans före sagda tidpunkt och på grund av uppnådda 65 års ålder uppflyttats i tredje klassen, dels värvat manskap, som uppnått 60 års ålder och på grund härav uppflyttats i tredje klassen samt dels slutligen dem, som på grund av skada i tjänsten fått detta underhåll sig tilldelat;

Fjärde klassen med 24 eller 15 kronor:

a) 24 kronor åtnjutas av indelt manskap, som fått avsked på expektans efter ingången av år 1901 men före utfärdandet av kungl. brev den 7 juli 1905, och som ännu ej uppnått 65 års ålder;

b) 15 kronor åtnjutas av dels indelt manskap, som fått avsked på expektans före utgången av år 1900 och ännu ej nått 65 års ålder, dels värvat manskap, som ännu ej uppnått 60 års ålder, samt dels slutligen enligt bestämmelserna i kungl. brev den 17 juni 1893 sådant indelt manskap, som tillhört Västerbottens och Norrbottens regementen samt Jämtlands fältjägarregemente och vilket ännu ej uppnått 65 års ålder.

Alla underhållstagare, som uppnått 50 års ålder, åtnjuta dessutom sedan den 1 januari 1910 ett tillägg till sina utgående gratial av 25 kronor årligen. Detta tillägg kan likaledes, efter Kungl. Maj:ts prövning i varje särskilt fall, tillgodokomma yngre krigsmän, som på grund av kroppsskada fått underhåll sig tilldelat från Vadstena krigsmanshuskassa.

F. d. korpraler och vicekorpraler, som i sådan egenskap berömligt tjänstgjort minst två år före avskedet, åtnjuta härutöver tillägg med respektive 24 och 12 kronor. Vaktmästare vid intendenturkåren äro i detta avseende likställda med korpraler.

På grund av nu omförmälda bestämmelser utgingo vid 1913 års ingång underhållen, inberäknat korprals- och vicekorprals- samt 25-kronors-tilläggen, med följande belopp.

15 kr. till	3	underhållstagare	kr.	45:—
24 » »	127	»	»	3,048:—
36 » »	436	»	»	15,696:—
39 » »	3	»	»	117:—
40 » »	583	»	»	23,320:—
48 » »	116	»	»	5,568:—
49 » »	3,889	»	»	190,561:—
52 » »	12	»	»	624:—
60 » »	60	»	»	3,600:—
61 » »	3,174	»	»	193,614:—
64 » »	103	»	»	6,592:—
72 » »	16	»	»	1,152:—
73 » »	2,538	»	»	185,274:—
84 » »	1	»	»	84:—
85 » »	631	»	»	53,635:—
96 » »	1	»	»	96:—
97 » »	1,136	»	»	110,192:—
100 » »	12	»	»	1,200:—
109 » »	17	»	»	1,853:—
121 » »	85	»	»	10,285:—
124 » »	2	»	»	248:—
125 » »	1	»	»	125:—
149 » »	17	»	»	2,533:—
Summa 12,963 underhållstagare			Kronor	809,462:—

Vid samma tidpunkt funnos i tjänst 3,803 man indelt manskap, varutav 190 voro korpraler och 172 vicekorpraler. Då dessa även kunna erhålla underhåll, utgjorde summan av de den 1 januari 1913 varande eller blivande underhållstagarna från Vadstena krigsmanshuskassa alltså 16,766 man. Det är emellertid klart, att i verkligheten underhållstagarnas antal icke kommer att bli så stort.

Från *Invalidhusfonden*, vars kapitalbehållning vid 1912 års utgång uppgick till omkring 3,405,000 kronor, utgå till avskedad manskap vid arméns dels svärdsmedalj pensioner och dels gratifikation.

I sammanhang med instiftandet av svärdstecknet och svärdsmedaljen bestämde Kungl. Maj:t, att från för detta ändamål av Invalidhusfonden särskilt anvisade medel ett visst antal pensioner skulle till underofficerare och manskap, som med nämnda hederstecken komme att benådas, utgå efter erhållet avsked och sedan den levnads- och tjänstålder uppnåts, som för erhållande av underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa erfordrades. Manskaps pensionernas antal är numera bestämt till 550 gemensamt för armén och flottan; pensionsbeloppet utgör 15 kronor.

Beträffande utdelningen av gratifikationerna gälla följande bestämmelser.

Avskedad av manskapsklassen kan, om han åtnjuter underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa, erhålla en gratifikation av 15 kronor, så snart han fyllt eller under löpande kvartalet fyller 65 år, med förhöjning till

20 kronor vid fyllda 80 år.
25 » » » 85 »
30 » » » 90 »
35 » » » 95 »

Den, som blivit skadad i kronans tjänst, erhåller 15 kronor årligen oberoende av ålder och tjänstetid, och kan i sådant fall, då särskilda omständigheter därtill föranleda, understödet bestämmas till avsevärt högre belopp. Den, som fyllt 70 år, kan under vissa förutsättningar erhålla 15 kronor, även om han ej tjänat så länge, att han kommit i åtnjutande av underhåll från krigsmanshuskassan.

År 1912 utdelades till avskedad manskap, som tillhört armén, gratifikationerna från Invalidhusfonden med:

15 kr. till 3,273 man.
20 » » 599 »
25 » » 229 »
30 » » 55 »
35 » » 1 »
40 » » 2 »
50 » » 1 »
100 » » 2 »
150 » » 1 »
200 » » 1 »
250 » » 1 »

tillhopa 4,165 man

med ett sammanlagt understödsbelopp av 69,415 kr. eller i medeltal 16 kr. 67 öre för varje understödstagare. Av dessa åtnjuta det övervägande flertalet jämväl underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa, men av uppgifterna å Invalidhusfondens understödstagare framgår ej, huru dessa fördela sig på de olika klasserna av dem, som åtnjuta underhåll från krigsmanshuskassan.

Konungens
allmänna
hospitalsfond

Konungens allmänna hospitalsfond är bildad dels genom ett anslag av Stockholms stads borgerskap och magistrat, dels genom donationer och insamlade medel.

Pensionerna (understöden) från fonden utgå i fyra klasser med 24 kronor i första, 36 kronor i andra, 48 kronor i tredje och 60 kronor i fjärde klassen, allt årligen. För att kunna komma i åtnjutande av understöd från fonden erfordras att vara berättigad till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa. Understödstagarna i första, andra och tredje klasserna bliva i sin tur uppflyttade i närmast högre klass, i den mån fondens tillgångar sådant medgiva. Fondens kapital utgjorde vid 1912 års slut 348,634 kronor 9 öre. Under år 1912 utdelades från Konungens allmänna hospitalsfond 12,147 kronor till 321 pensionärer samt en obetydlig summa i gratifikationier till icke pensionsberättigade.

Denna fond medverkar således i sin mån till att förbättra avskedat manskaps levnadsvillkor, och torde komma att därmed fortfara, så länge ännu finnes avskedat manskap, som enligt gällande reglemente för fonden är berättigat till understöd. Men som fonden tillkommit utan något tillskott från statsverket, lära densammans tillgångar icke kunna på annat sätt än reglementet stadgar tagas i anspråk för det ändamål, som nu är i fråga.

Truppförbandens
enskilda
pensions- och
understöds-
kassor.

För avskedat manskaps understödjande finnas dessutom vid ett flertal truppförband bildade *särskilda pensions- eller understöds-kassor*. Dessa kassor hava bildats huvudsakligen genom gåvor av förutvarande och i tjänst varande officerare samt genom bidrag av rust- och rotehållare. Staten har ej lämnat några medel.

De sakkunniga erinra, att Norra och Södra skånska infanteriregementenas pensionskassor till icke oväsentlig del tillkommit genom de överskott av rotejämningsmedel, varmed regementenas rotehållare bidragit. Enär dessa rotejämningsmedel i anledning av indelningsverkets upphörande från och med år 1904 indragits, men bidragen till pensionsinrättningarna voro oundgängligen nödiga för att dessa inrättningar skulle kunna fullgöra sina förbindelser, har riksdagen på framställning av Kungl. Maj:t medgivit, att från Invalidhusfonden må, så länge pensionsberättigat manskap finnes kvar,

utbetalas årligen efter Kungl. Maj:ts prövning ett belopp, ej överstigande till Norra skånska infanteriregementets pensionskassa 987 kronor 87 öre och till Södra skånska infanteriregementets pensionskassa 1,000 kronor 34 öre.

Såväl med hänsyn till att ifrågavarande inrättningars fonder eller kassor äro med nämnda undantag tillkomna genom donationer och årliga bidrag som av andra skäl hava de sakkunniga ansett uppenbart, att någon reglering eller sammanslagning av dessa fonder eller kassor icke kan från statsmakternas sida ifrågasättas, och att samma fonder därför icke kunna tagas i anspråk för nu ifrågavarande ändamål. De pensionsbelopp, fonderna utdela, äro dessutom i allmänhet så ringa, att de sakna egentlig betydelse vid beräkandet av utgående ålderdomsunderstöd till f. d. soldater.

Av det föregående framgår, att det enda ålderdomsunderstöd av någon större betydelse och allmännare omfattning, som utgår till de f. d. soldaterna, utgöres av gratialen från Vadstena krigsmanshuskassa. Den härövan intagna tablån över de den 1 januari 1913 utgående underhållsbeloppen utvisar emellertid, att dessa ej ens tillnärmelsevis kunna vara tillräckliga för att skydda de gamla avskedade soldaterna från att lida nöd eller falla fattigvården till last. Erfarenheten har visat, att det tillägg av 25 kronor till gratialen, som från och med år 1910 utgår till underhållstagare, vilka uppnått 50 års ålder, ej varit tillräckligt, utan att en ytterligare förbättring är av behovet påkallad. Framställningar i sådant syfte hava också vid upprepade tillfällen allt ifrån år 1910 gjorts hos Kungl. Maj:t, och vid 1912 års riksdag väcktes, som förut anförts, fyra motioner om förbättring i underhållen.

Två av motionerna åsyftade, att gratialen skulle höjas med 50 kronor, under det att i den tredje motionen yrkades utredning under uttalande, att nuvarande pension å 61 kronor borde höjas till 100 kronor. Den fjärde motionen avsåg däremot i huvudsak förbättrade pensionsförmåner åt sådant indelt manskap, som efter den nya härordningens tillämpning varit inkallat till utsträckt tjänstgöring.

De sakkunniga uttala beträffande dessa förslag den åsikten, att ett underhållstillägg, utgående med lika belopp för en var underhållstagare, ej kunde verka ändamålsenligt, då flertalet av dem bland gratialisterna, som avskedats före år 1901, uppbure underhåll till avsevärt lägre belopp, än de, som fått sig gratial tilldelat efter samma år. Även om genom ett lika stort tillägg för alla gratialister en förbättring i deras existensvillkor skulle inträda, medförde ett sådant tillvägagångssätt likväl den väsentliga olägenheten, att de

äldre gratialisterna fortfarande skulle komma i en ogynnsammare ställning än de yngre, efter år 1901 underhållsberättigade, och detta ehuru just de äldre vore i mera trängande behov att få sina gratial ökade.

Framställningen om förhöjd pension såsom ersättning åt sådant indelt manskap, som varit inkallat till annan tjänstgöring än repetitionsövning, hava de sakkunniga icke funnit böra vinna vidare avseende, då ett bifall därtill skulle motverka det av riksdagen uttalade önskemålet, att indelningsverket borde, så fort ske kunde, i sin helhet upphöra.

Det manskap, varom här är fråga, erhåller dessutom, enligt de sakkunnigas mening, fullt nöjaktig ersättning för den ökade tjänstgöringen såsom instruktörer eller dylikt genom dagavlönings tillägget, vilket från och med år 1909 utgår med 2 kronor 10 öre till menig och 2 kronor till korpral, vicekorpral och beställningsman.

De sakkunnigas
motivering.

För egen del hava de sakkunniga anfört, att när staten tillförsäkrat vissa av sina tjänare såsom erkänsla för deras arbete förmånen av ett underhållsbidrag på gamla dagar, på det att de ej måtte lida verklig nöd, synes också statens värdighet kräva, att åt denna förmån gives en sådan omfattning, att det med densamma avsedda ändamålet uppnås. Enligt de sakkunnigas uppfattning kan detta syfte bäst vinnas genom att såsom norm för understödets utgående bibehålla levnadsåldern och det därmed sammanfallande behovet av understöd. En dylik princip för underhållens fastställande har givetvis till följd, att de äldre gratialisterna komma i åtnjutande av ett högre understödsbelopp, alltefter som deras förmåga att genom eget arbete försörja sig minskas.

Till stöd för denna åsikt anföra de sakkunniga även den historiska utvecklingen av underhållsbestämmelserna. Grundläggande för rätten till underhåll var i de äldsta reglementena uteslutande under krigs- eller fredstjänstgöring ådragen skada eller lång tjänstetid. Genom ett kungl. brev av år 1852 tillkom emellertid en ny faktor vid bestämmandet av underhållsbeloppens storlek, nämligen levnadsåldern. Det ansågs vara med kassans ändamål överensstämmande, att särskilt de äldre gratialisternas av lägre pensionsklasserna underhållsvillkor förbättrades, och i detta syfte infördes uppflyttningar till högre klasser vid uppnådd högre levnadsålder. Denna princip utvecklades ytterligare i 1881 års underhållsreglemente.

Uppenbart är väl också, framhålla de sakkunniga, att en högre levnadsålder i och för sig, utan att en underhållstagare behöver drabbas av skada eller sjukdom, medför en sådan nedsättning i arbets- och förvärvs-

förmågan, att därav nödvändiggöres ett högre gratial. Nuvarande förhöjningar i gratialen kunna dock ej tillfredsställa det ökade behovet av större understöd vid högre ålder. Av en i de sakkunnigas betänkande införd tablå över underhållstagarna framgår nämligen, att av de gratialister, som den 1 januari 1913 endast uppburo 40 kronor i underhåll, nära 500 överskridit 60 levnadsår, och att av dem, som åtnjöto 49 kronor i underhåll, cirka 3,300 voro över 60 år och 2,600 mellan 65 och 72 år.

De sakkunniga anse sig därför hava anledning föreslå förhöjning i underhållen vid från den nuvarande klassindelningen något avvikande ålder. I anledning av den under utredningens gång antagna lagen om allmän pensionsförsäkring hava de emellertid sett sig nödsakade att i viss mån frångå sin först hysta avsikt att genomgående tillämpa levnadsåldersprincipen med åldersgrupper av 50, 60, 65 och 72 levnadsår. Den ifrågasatta 72-års gruppen borttogs därför, och 65-års gruppen ändrades till en 67-års grupp, för att komma i överensstämmelse med den i nyssnämnda lag angivna ålder, då rätt till pension inträder.

1912 års riksdag uttalade i sin ovanberörda skrivelse med begäran om utredning i förevarande fråga, att särskilt borde övervägas, huruvida icke den ökning, som kunde komma i fråga, skulle tilldelas vederbörande underhållstagare vid en något högre åldersgräns, än som gällde med avseende å det av 1909 års riksdag beslutade tillskottet, eller 50 år. De sakkunniga hava ock funnit sig böra föreslå bestämmelser i denna riktning, men säga sig likväl ej hava kunnat undgå att finna nödvändigt, att föreslå en, om än ringa förbättring åt den f. d. soldaten redan vid den från krigsmanshuskassans början hävdvunna åldersgränsen av 50 år för att till exempel underlätta för honom förvärvandet av ett eget hem.

De sakkunniga hava sålunda föreslagit, att underhållet för den, som uppnått 50 års ålder, borde utgå med ett till 75 kronor förhöjt belopp, på det att de gratialister, som nu åtnjuta 61 kronor, måtte erhålla någon förbättring i sitt underhåll.

Enligt de sakkunnigas mening bör arbetsförmågan vid 60 års ålder antagas hava i så avsevärd grad avtagit, att en ytterligare förbättring av underhållen vid denna ålder är påfordrad. De hava därför föreslagit, att underhållet vid 60 års ålder borde utgå med 100 kronor.

Såsom i lagen om allmän pensionsförsäkring förutsättes, anses i allmänhet förmågan att genom arbete försörja sig hava upphört vid 67 års ålder, och bör därför, enligt de sakkunnigas uppfattning, understödet vid denna

åldersgräns utgå med ett belopp, som kan antagas vara tillräckligt för att bereda full, om än nödtorftig försörjning.

Pensionslagens inflytande på frågan om förhöjning av gratialen.

Frågan om reglerande av underhållen kan emellertid efter utfärdandet av lagen om allmän pensionsförsäkring ej avgöras enbart för sig. Vid bestämmandet av underhållsbeloppen måste nämligen hänsyn tagas till de förmåner, som genom denna lag beredas alla åldringar och arbetsinvalidier.

De sakkunniga erinra i detta sammanhang, att de olika förmåner, pensionslagen kan bereda, utgöras av dels avgiftspension och dels pensionstillägg eller understöd.

Avgiftspension kan man genom egna avgifter tillförsäkra sig att utbetomma vid 67 års ålder eller dessförinnan vid varaktig oförmåga till arbete.

Härutöver utgår av allmänna medel ett *pensionstillägg* till den, som är till arbete varaktigt oförmögen och vars årsinkomst ej uppgår för man till 300 kronor. Till pensionstillägget utgår en förhöjning beroende av de avgifter, som till fullo av pensionstagaren erlagts.

Pensionstillägget utgör för man, som ej har någon inkomst, eller vilkens årsinkomst ej överstiger 50 kronor, 150 kronor; för man, vilkens årsinkomst överstiger 50 kronor, utgör det 150 kronor med avdrag av halva årsinkomsten. Uppgår årsinkomsten till 50 men ej till 100 kronor, sker dock avdrag allenast med det belopp, som överstiger 50 kronor.

Pensionstillägg utgår endast till den, som är varaktigt oförmögen till arbete, alltså ej till personer som äro 67 år, men ännu ej arbetsinvalidier.

Varaktigt oförmåga till arbete skall enligt pensionsförsäkringslagen anses vara för handen hos den, som befinner till följd av ålderdom, kropps- eller sinnessjukdom, vanförhet eller lyte vara ur stånd att vidare försörja sig genom sådant arbete, som motsvarar hans krafter och färdigheter.

Pensionstillägg tillkommer endast den, som erlagt vissa pensionsavgifter och således även äger rätt till avgiftspension. Ändamålet med folkpensioneringslagen är emellertid att bereda understöd åt samtliga behövande arbetsinvalidier. På grund härav äger den, som efter fyllda 15 år bliver till arbete varaktigt oförmögen, men för vilken avgifter till erhållande av pension icke blivit erlagda, erhålla *understöd* till samma belopp som pensionstillägget och efter de för detta gällande villkor. Rätt till dylikt understöd tillkommer dock icke den, som den 1 januari 1914 fyllt 67 år, och ej heller den, som då fyllt 15 år och är till arbete varaktigt oförmögen samt år 1913 under sammanlagt mer än 4 månader åtnjutit full försörjning av fattigvården, välgörenhetsinrättningar eller enskilda personer.

Alla personer, som den 1 januari 1914 fyllt 67 år, bliva även i övrigt uteslutna från de förmåner, pensionslagen avser att bereda. Antalet nuvarande gratialister, som sålunda ej få någon nytta av folkpensioneringen, utgjorde 1 januari 1913 5,446 stycken, eller ungefär 45 % av hela antalet. Övriga blevo däremot delaktiga av pensioneringen.

Den avgiftspension, dessa komma att erhålla, blir dock ej stor, då lagen föreskriver minskning i pensionen för alla, som den 1 januari 1914 hava fyllt 25 år.

Pensionstillägget eller understödet blir däremot av stor betydelse. Man kan nämligen med största säkerhet antaga, att de f. d. soldater, som uppnått 67 års ålder, till övervägande antal äro arbetsinvalida i den mening lagen fordrar, och att de sålunda äro berättigade till pensionstillägg eller understöd senast vid denna ålder. För den, som under åren 1914—1918 förvärvat rätt till pensionstillägg eller understöd, utgår sådant emellertid endast med 50—90 % av eljest stadgat belopp.

De fördelar, lagen om allmän pensionsförsäkring bereder, tillkomma varje svensk man, även om han ej direkt tjänat staten. Det har därför syntts de sakkunniga vara med rättvisa förenat, att den medborgare, som tjänat staten och detta en längre tid, såsom erkänsla härför av staten erhåller någon förmån utöver vad som tillkommer alla och en var.

På grund härav hava de sakkunniga ansett billigt, att gratialisterna befrias från dem enligt pensionsförsäkringslagen åliggande skyldighet att för innehavande underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa eller gratifikation från Invalidhusfonden vidkännas avdrag å pensionstillägg eller understöd.

De sakkunniga föreslå därför, att åtgärder måtte vidtagas för en ändring i lagen om allmän pensionsförsäkring i så måtto, att vid beräkning av underhållstagares inkomst av arbete enligt pensionslagen hans gratial från Vadstena krigsmanshuskassa eller gratifikation från Invalidhusfonden ej skall tagas i beräkning.

Undantag från pensionsförsäkringslagens föreskrift om pensionsavdrag.

När de sakkunniga efter samråd med ålderdomsförsäkringskommitténs ordförande ansett sig kunna föreslå en dylik undantagsbestämmelse från de allmänna principerna i lagen, åberopa de även det skäl, att gratialisterna utgöra en snart utdöende grupp av understödstagare.

De sakkunniga framhålla tillika, att, därest ifrågavarande undantagsbestämmelse infördes i pensionslagen, någon ökning i underhållet från Vadstena krigsmanshuskassa utöver den av de sakkunniga föreslagna underhållsförhöjning till 100 kronor vid 60 års ålder ej skulle erfordras, när en gratialist uppnått 67 års ålder och då han, såsom antagas kan, i allmänhet är

arbetsinvalid. Tillsammans med ograverat pensionstillägg eller understöd, 150 kronor, skulle nämligen på detta sätt den f. d. soldaten, oberäknat gratifikation från Invalidhusfonden, erhålla ett sammanlagt understöd från staten av 250 kronor, vartill eventuellt komme avgiftspension och förhöjning i pensionstillägget.

Detta gäller om de gratialister, som kunna få helt pensionstillägg eller understöd. Men utom dessa finnas två andra grupper gratialister, av vilka den ena är alldeles utesluten och den andra endast i inskränkt mån kan få del av folkpensioneringens förmåner.

Understöd åt gratialister, som icke eller endast i inskränkt mån få del af folkpensioneringen.

Den första gruppen utgöres av de gratialister, som den 1 januari 1914 redan uppnått 67 års ålder och därför enligt pensionslagens bestämmelser äro uteslutna från folkpensioneringens förmåner. För dem kvarstår alltså behovet av en förbättring i det nuvarande otillräckliga underhållet. Konsekvent borde ju för dessa hava föreslagits ett till 250 kronor ökat gratial, men den högst avsevärda ökning i kostnaderna, som därav skulle föranledas, har utgjort hinder för ett dylikt förslag. Då alla andra medborgare, vilka fyllt 67 år vid pensionslagens trädande i kraft, gå miste om den hjälp, lagen eljest avser att bereda, kan det ej heller, erinra de sakkunniga, synas orättvist, om även de gratialister, varom nu är fråga, få underkasta sig, att deras understödsbelopp bliva något mindre än de, varav senare årsklasser gratialister komma i åtnjutande. Åt dessa enligt folkpensioneringslagen överåriga gratialister hava de sakkunniga därför föreslagit ett till 200 kronor ökat gratial.

Den andra gruppen utgöres av de gratialister, som under åren 1914—1918 fylla 67 år och således erhålla pensionstillägg eller understöd till nedsatt belopp.

I överensstämmelse med den av de sakkunniga uttalade åsikten, att en gratialist vid 67 års ålder i allmänhet torde vara arbetsinvalid, hava de funnit lämpligt föreslå, att de gratialister, vilka under övergångsåren 1914—1918 fylla 67 år och som alltså lida nedsättning i det dem dessa år tillkommande pensionstillägg eller understöd, måtte komma i åtnjutande av ett underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa till så stort belopp, att underhållet tillsammans med det till 50 à 90 % reducerade pensionstillägget eller understödet dock aldrig skulle understiga 200 kronor, eller det belopp, som av de sakkunniga föreslagits för dem, som äro alldeles uteslutna från folkpensioneringens förmåner. Den, som år 1914 blir berättigad till pensionstillägg eller understöd, erhåller dylikt med endast 50 % eller 75 kronor och bör alltså enligt de sakkunnigas åsikt från Vadstena krigsmanshuskassa bekomma 125 kronor. Den, som år 1915 bekommer pensionstillägg eller understöd, erhåller dylikt med endast

60 % eller 90 kronor, och bör alltså erhålla 110 kronor i underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa.

De, som åren 1916, 1917 och 1918 bliva berättigade till pensionstillägg eller understöd, erhålla dylikt reducerat till resp. 70, 80 och 90 % eller resp. 105, 120 och 135 kronor, vadan någon ökning i underhållsbeloppet från krigsmanshuskassan utöver den föreslagna underhållsförhöjningen till 100 kronor vid 60 års ålder, enligt de sakkunnigas åsikt, ej är för dessa erforderlig.

De sakkunnigas förslag till förbättring i underhållen åt arméns manskap går alltså ut på att nuvarande och blivande underhållstagare från Vadstena krigsmanshuskassa måtte erhålla följande underhållsbelopp, nämligen:

De sakkunnigas förslag i fråga om underhållsbeloppen.

vid fyllda 50 levnadsår 75 kronor och
 » » 60 » 100 »

Vid 67 års ålder eller därförut inträffad varaktig oförmåga till arbete skulle underhållstagare, som äro delaktiga av folkpensioneringen, åtnjuta, förutom dem tillkommande gratial från Vadstena krigsmanshuskassa, pensionsstillägg eller understöd oavkortat.

De underhållstagare, som äro födda före år 1847 och alltså redan den 1 januari 1914 uppnått 67 levnadsår och på denna grund äro uteslutna från folkpensioneringen, skulle erhålla 200 kronor i gratial från Vadstena krigsmanshuskassa.

Underhållstagare, som, ehuru delaktiga av folkpensioneringen, drabbas av nedsättning i pensionstillägg eller understöd enligt övergångsbestämmelserna i lagen om allmän pensionsförsäkring, skulle erhålla i gratial från Vadstena krigsmanshuskassa 125 kronor, om de äro födda år 1847, och 110 kronor, om de äro födda år 1848.

De underhållstagare, som redan förut uppbära högre underhåll än de nu föreslagna, skulle bibehålla innehavande belopp oförändrade.

Utgående från den förutsättningen, att sålunda föreslagna åldersgrupper och underhållsbelopp bleve fastställda, hava de sakkunniga lämnat en av t. f. byråchefen i pensionsstyrelsen K. Dickman verkställd beräkning av kostnaden för den ökade underhållsutdelningen, intagen å sidorna 54—55 i deras betänkande, av vilken framgår, att kostnaden de olika åren skulle uppgå till nedanstående belopp.

Kostnadsberäkning.

Pensionsutbetalningar i tusental kronor.

Under år	Den 1/1 1913 pensionerade			Den 1/1 1913 i tjänst varande			S u m m a		
	Enligt nu gällande bestäm- melser	Förhöj- ningar	Summa utbetal- ningar	Enligt nu gällande bestäm- melser	Förhöj- ningar	Summa utbetal- ningar	Enligt nu gällande bestäm- melser	Förhöj- ningar	Summa utbetal- ningar
1914	777	861	1,638	68	8	76	845	869	1,714
1915	752	809	1,651	78	10	88	830	819	1,649
1916	728	758	1,486	88	13	101	816	771	1,587
1917	703	708	1,411	98	15	113	801	723	1,524
1918	678	657	1,335	107	17	124	785	674	1,459
1919	652	610	1,262	116	21	137	768	631	1,399
1920	625	563	1,180	123	24	147	748	587	1,335
1921	597	519	1,116	132	28	160	729	547	1,276
1922	570	476	1,046	140	32	172	710	508	1,218
1923	543	432	975	149	36	185	692	468	1,160
1924	517	388	905	159	41	200	676	429	1,105
1925	492	346	838	170	46	216	662	392	1,054
1926	467	307	774	181	50	228	645	357	1,002
1927	442	273	715	181	56	242	628	329	957
1928	417	240	657	191	60	251	608	300	908
1929	393	208	601	194	65	259	587	273	860
1930	369	179	548	195	70	265	564	249	813
1931	346	153	499	196	74	270	542	227	769
1932	322	129	451	196	77	273	518	206	724
1933	299	106	405	194	80	274	493	186	679
1934	275	87	362	192	82	274	467	169	636
1935	252	72	324	188	82	270	440	154	594
1936	230	60	290	184	83	267	414	143	557
1937	208	49	257	180	83	263	388	132	520
1938	188	39	227	176	82	258	364	121	485
1939	169	31	200	172	82	254	341	113	454
1940	151	24	175	167	82	249	318	106	424
1941	133	20	153	162	81	243	295	101	396
1942	118	16	134	157	79	236	275	95	370
1943	103	13	116	152	76	228	255	89	344
1944	89	10	99	148	71	219	237	81	318
1945	77	8	85	142	66	208	219	74	293
1946	65	7	72	137	61	198	202	68	270

Pensionsutbetalningar i tusental kronor.

Under år	Den 1/1 1913 pensionerade			Den 1/1 1913 i tjänst varande			S u m m a		
	Enligt nu gällande bestäm- melser	Förhöj- ningar	Summa utbetal- ningar	Enligt nu gällande bestäm- melser	Förhöj- ningar	Summa utbetal- ningar	Enligt nu gällande bestäm- melser	Förhöj- ningar	Summa utbetal- ningar
1947	54	6	60	131	56	187	185	62	247
1948	45	5	50	125	50	175	170	55	225
1949	38	4	42	118	45	163	156	49	205
1950	31	4	35	112	40	152	143	43	186
1951	26	3	29	105	35	140	131	38	169
1952	22	3	25	99	31	130	121	34	155
1953	19	2	21	92	26	118	111	28	139
1954	16	2	18	86	22	108	102	24	126
1955	14	2	16	78	19	97	92	21	113
1956	12	2	14	71	16	87	83	18	101
1957	11	2	13	65	13	78	76	15	91
1958	9	2	11	59	10	69	68	12	80
1959	8	2	10	53	8	61	61	10	71
1960	7	1	8	47	6	53	54	7	61
1961	6	1	7	42	4	46	48	5	53
1962	5	1	6	37	3	40	42	4	46
1963	5	1	6	31	2	33	36	3	39
1964	4	1	5	26	1	27	30	2	32
1965	3	1	4	21	1	22	24	2	26
1966	3	—	3	17	1	18	20	1	21
1967	2	—	2	14	1	15	16	1	17
1968	1	—	1	10	—	10	11	—	11
1969	1	—	1	8	—	8	9	—	9
1970	1	—	1	6	—	6	7	—	7
1971	—	—	—	4	—	4	4	—	4
1972	—	—	—	3	—	3	3	—	3
1973	—	—	—	3	—	3	3	—	3
1974	—	—	—	2	—	2	2	—	2
1975	—	—	—	2	—	2	2	—	2
1976	—	—	—	1	—	1	1	—	1

Sättet för
kostnadernas
bestridande.

Beträffande sättet för bestridandet av kostnaderna för de ökade underhållen föreslå de sakkunniga, att Vadstena krigsmanshuskassa jämte de till denna utgående ordinarie anslag måtte i första rummet anlitas för detta ändamål.

Krigsmanshuskassans huvudändamål är att utdela underhåll åt det indelta stammanskap, som under fredstid efter långvarig tjänstgöring eller på grund av i tjänsten ådragen kroppsskada avskedats. Visserligen är kassan även avsedd för underhåll åt sådana indelta soldater, som »i fält mot rikets fiender» blivit så skadade, att de icke kunna bibehållas i tjänst, men då det antal av dessa, som kan kommenderas i fält, numera är försvinnande litet, torde helt kunna bortses från sistnämnda ändamål med kassan.

Enär behovet av kassans användande för sitt ändamål kommer att i en ganska snar framtid upphöra, sedan nuvarande underhållstagare och ännu tjänande manskap, som kan bliva underhållsberättigat, gått ur tiden, synas enligt de sakkunnigas förmenande ej blott kassans inkomster utan även dess kapitaltillgångar skäligen kunna tagas i anspråk för bestridande av de ifrågasatta ökade underhållskostnaderna.

Invalidhusfonden lämnar årligen ett bidrag av 84,300 kronor till krigsmanshuskassan. Då huvudändamålet med Invalidhusfonden emellertid enligt kungl. brev den 18 december 1849 är, att vid möjligt utbrott av krig tillgångar ej skola saknas till de pensioner och understöd, som då bliva av nöden, stadgas i sagda nådiga brev, att fondens kapital ej får minskas, utan att en mindre del av årsinkomsten alltid skall läggas till kapitalet. Då fondens inkomster för närvarande, ej minst genom tillskottet till Vadstena krigsmanshuskassa, äro synnerligen hårt anlidade och ännu en tid framåt väl behövas för gratifikationers utdelande, hava de sakkunniga ej ansett sig kunna hemställa, att något vidare bidrag utöver nu utgående belopp skulle från Invalidhusfonden utgå för bestridande av kostnaderna för den föreslagna underhållsförbättringen.

I fråga om kostnadernas bestridande hava de sakkunniga således såsom sin mening uttalat, att för ändamålet böra tagas i anspråk dels Vadstena krigsmanshuskassas årliga ordinarie anslag, i den mån de ej behöva användas för andra utgiftsändamål, dels kassans hela kapitaltillgång, arrendemedel m. m. och dels det årliga bidraget från Invalidhusfonden, samt att av statsmedel årligen bör anvisas, vad som därutöver erfordras.

Genomförandet av de sakkunnigas förslag.

De sakkunniga hava härefter lämnat en närmare redogörelse för förändret av den utav dem uppställda planen och i sådant avseende anfört huvudsakligen följande.

Från Vadstena krigsmanshuskassa skall för närvarande enligt givna föreskrifter, förutom gratialistunderhållen, årligen avsättas:

a) till Kungl. Maj:ts egen disposition 3,000 kronor, att användas till gratifikationer och understöd åt avskedade officerare, underofficerare och soldater samt deras vederlikar, vilka fördelaktigt utmärkt sig i rikets tjänst men efter avskedstagandet befinna sig i styrkt fattigdom och behov av skyndsam hjälp,

b) till Kungl. Maj:ts disposition 1,050 kronor till gamla avskedade och nödlidande officerares underhåll,

c) till arméförvaltningens disposition 100 kronor, att användas till nådegåvor åt fattiga, bräckliga och gamla krigsmän av avskedat manskap,

d) till understöd för fattiga och sjuka f. d. soldater av Stockholms garnison 1,000 kronor,

e) bidrag till arméns pensionskassa motsvarande tre femtedelar av krigsmanshusets »äldre medel», uppgående till i medeltal 105,500 kronor årligen,

f) pension från Svedenheimska fonden,

g) understöd åt f. d. marinsoldater, och

h) expenser.

År 1912 utgingo dessa olika utgiftsposter med följande belopp, enligt arméförvaltningens räkenskaper.

a)	Kr.	3,000: —
b)	»	79: 17
c)	»	145: —
d)	»	— —
e)	»	105,503: 69
f)	»	125: —
g)	»	20: —
h)	»	138: 85

Kr. 109,011: 71

Vad angår de till Kungl. Maj:ts egen disposition avsatta 3,000 kronor, så har visserligen den nu genomförda förbättrade pensioneringen av officerare och underofficerare minskat anspråken på gratifikationer från dessa medel, men då behovet av medel för tillfälligt understöd nog fortfarande i ett eller annat fall kan komma att göra sig gällande, anse sig de sakkunniga ej våga beräkna en nedsättning i utgifterna för detta ändamål, utan upptaga dem till hela det härför avsatta beloppet, eller 3,000 kronor.

Vad däremot det under b) upptagna anslaget av 1,050 kronor beträffar, så hava några avsevärda utbetalningar från denna titel ej skett de sista åren, och några krav på hjälp härifrån torde efter de sakkunnigas mening ej behöva uppstå, sedan numera alla officerare med pension enligt äldre bestämmelser avlidit. Detta belopp behöver alltså ej vidare beräknas.

Det under d) upptagna anslag å 1,000 kronor, som Stockholms fattigvårdsnämnd årligen äger uppbära till understöd för fattiga och sjuka f. d. soldater av Stockholms garnison för att dessa skola i förhållande till andra hjon åtnjuta vissa fördelar i form av ökad permissionsrätt och särskilda logement, skall enligt kungl. brev den 14 oktober 1851 utgå i avräkning på det underhåll, nämnden för dessa personers vårdande äger att jämlikt gällande förordning om fattigvården av allmänna medel utbekomma. I berörda hänseende hava numera genom den allmänna värnpliktens införande väsentligen förändrade förhållanden inträtt, och krigsmanshuskassan torde icke skäligen böra belastas med utgift för andra än sådana f. d. soldater av Stockholms garnison, som värvats enligt förut gällande bestämmelser. I mån som dessa f. d. soldater gå bort, torde därför, enligt de sakkunnigas mening, anslaget kunna minskas och slutligen alldeles upphöra samt Stockholms kommun böra likställas med andra kommuner, inom vilkas område truppförband finnes förlagt.

Sedan år 1910 har ej något dylikt bidrag från krigsmanshuskassan utbetalts till fattigvårdsnämnden, och Kungl. Maj:t och kronan har jämväl anhängiggjort rättegång mot nämnden med yrkande om återbetalning av uppburna bidrag. Denna rättegång är ännu ej avgjord. I skrivelse den 8 juli 1913 till Kungl. Maj:t har emellertid fattigvårdsnämnden, under påvisande av att bestämmelserna angående detta bidrags utgivande blivit av Kungl. Maj:t i ovannämnda kungl. brev utfärdade, och att allmän domstol alltså ej vore rätt forum för tolkningen av berörda bestämmelser, yrkat dels att bliva befriad från ifrågasatt återbetalningsskyldighet och dels att bidraget, såväl det från och med år 1910 ej inbetalda som ock därefter förfallna och förfallande, fortfarande måtte från krigsmanshuskassan utanordnas, så länge militäravdelningen i sitt nuvarande skick upprätthölles, dock endast till och med 1917 års utgång, vid vilken tidpunkt nämnden ej ansåge bidraget längre behövt för detta ändamål. Då bidraget alltså ej skulle komma att utgå längre än till och med sistnämnda år, anse de sakkunniga, att denna utgifts-post sålunda ej behöver medtagas i beräkningen av utgifterna från Vadstena krigsmanshuskassa.

Liknande är förhållandet med det under g) upptagna anslaget till understöd åt f. d. marinsoldater, av vilka år 1912 endast tvenne uppbyro understöd, bägge av mycket hög ålder.

De under c), e), f) och h) upptagna utgiftsposterna anse de sakkunniga däremot komma att tillsvidare årligen utgå.

Samtliga omförmälda utgifter, vilka skola gäldas av krigsmanshuskassan utöver de därifrån utgående gratialistunderhållen, kunna, enligt vad de sakkunniga sålunda anfört, sammanräknade ej komma att uppgå till mer än högst 109,000 kronor årligen i medeltal. Om detta belopp avräknas från kassans egna ordinarie inkomster utöver räntor m. m. utgörande

statsanslag till Vadstena krigsmanshuskassa	... kr. 243,640: —
» » förhöjning i gratialen åt avskedat manskap	» 294,000: — kr. 537,640: —
bidrag från Invalidhusfonden	» 84,300: —
arrende- jämte skatte- och åborättsavgifter c:a	» 1,600: —
	<hr/>
	tillsammans kronor 623,540: —

så återstå minst 514,000 kronor i behållen årlig inkomst för underhålls-utdelningen.

Av ovan införd tablå framgår, att, om underhållen skulle höjas enligt de sakkunnigas förslag, de årliga utbetalningarna först från och med år 1938 skulle minskas så, att de understege det årliga nettobidraget till kassan av 514,000 kronor.

Som de årliga utbetalningarna dessförinnan beräknas komma att överstiga detta belopp, hava de sakkunniga föreslagit, att kassans kapitalbehållning, beräknad till 4,325,000 kronor vid 1914 års ingång, helt måtte tagas i anspråk för pensioneringen under åren 1914—1937 på det sätt, att årligen skulle användas ej blott räntan utan även en del av kapitalet, ända till dess att detta i och med år 1937 blivit konsumerat. Om detta skedde genom sjunkande annuiteter på så sätt, att annuiteten årligen minskades med ett lika stort belopp, skulle annuiteten, beräknad att utgå vid mitten av varje år, för år 1914 utgöra 449,664 kronor och minskningen under varje år vara 18,736 kronor. De årliga annuiteterna, avrundade till hela tusental kronor, skulle utgöra de belopp, som återfinnas i kolumn 4 av efterföljande tabell.

Anlitande av
krigsmans-
huskassans
kapital.

Kassans beräknade framtida tillgångar och utgifter
i tusental kronor.

År	Totala pensions- utbetalningar	Tillgångar		
		Nuvarande behållen tillgång	Konsumering av nuvarande kapital	Nytt anslag
1	2	3	4	5
1914	1,714	514	450	750
1915	1,649	514	431	704
1916	1,587	514	412	661
1917	1,524	514	393	617
1918	1,459	514	375	570
1919	1,399	514	356	529
1920	1,335	514	337	484
1921	1,276	514	319	443
1922	1,218	514	300	404
1923	1,160	514	281	365
1924	1,105	514	262	329
1925	1,054	514	244	296
1926	1,002	514	225	263
1927	957	514	206	237
1928	908	514	187	207
1929	860	514	169	177
1930	813	514	150	149
1931	769	514	131	124
1932	724	514	112	98
1933	679	514	94	71
1934	636	514	75	47
1935	594	514	56	24
1936	557	514	37	6
1937	520	514	19	

För att fullt täcka pensionsutbetalningarna erfordras ytterligare ett nytt årligt anslag av statsmedel, som för de olika åren uppgår till de belopp, som angivas i förestående tabell, kolumn 5, vilka belopp erhållits genom att från talen i kolumn 2 dragas summan av talen i kolumn 3 och kolumn 4. De sakkunniga påvisa att, såsom av tabellen framgår, beloppet av det

erforderliga nya anslaget kommer att synnerligen snabbt sjunka och år 1914 utgöra 750,000 kronor, år 1915 704,000 kronor, år 1923 365,000 kronor och år 1928 207,000 kronor för att med år 1936 alldeles upphöra. Därefter kommer icke heller hela det nuvarande anslagsbeloppet till Vadstena krigsmanshuskassa att erfordras för underhållsutdelningen.

De sakkunniga hava med anledning härav såsom sin mening uttalat, att sedermera av anslag, som nu tillkomma Vadstena krigsmanshuskassa, i första rummet det från Invalidhusfonden utgående bidraget till kassan bör minskas och så småningom indragas, på det att denna fond därefter måtte växa till det kapitalbelopp, som kan vara erforderligt för att göra det möjligt för fonden att tillmötesgå de krav på pensioner eller understöd, som komme att uppstå, därest vårt land skulle bliva invecklat i krig.

De till Vadstena krigsmanshuskassa ingående fasta statsanslagen utgöras, som förut av de sakkunniga framhållits, av tvenne å tionde huvudtiteln uppförda, nämligen

Uppdelning
av anslaget
till Vadstena
krigsmans-
huskassa i
två anslag.

1) anslag till Vadstena krigsmanshuskassa.....	243,640 kr. och
2) » » förhöjning i gratialen åt avskedat man-
skap	294,000 »

Det fastställda årliga bidraget till arméns pensionskassa utgör, såsom förut berörts, $\frac{3}{5}$ av krigsmanshuskassans äldre medel, enligt avräkning, som årligen verkställles mellan arméförvaltningen och arméns pensionskassa. Beloppet växlar något, beroende av influtna viten, men har i allmänhet uppgått till mellan 105,000 och 106,000 kronor.

Då nu av det till 243,640 kronor uppgående »anslag till Vadstena krigsmanshuskassa» årligen utbetalas av arméförvaltningen till arméns pensionskassa det bidrag, denna kassa äger uppbära, hava de sakkunniga ansett lämpligt, att nämnda anslag uppdelas i tvenne, ett anslag till Vadstena krigsmanshuskassa och ett till arméns pensionskassa. Detta senare anslag skulle då lämpligen upptagas under benämning: »Till arméns pensionskassa, ersättning för inkomster från Vadstena krigsmanshuskassas s. k. äldre medel». Anslagets belopp skulle, beräknat efter de senare årens avräkningar, lämpligen kunna fastslås till 106,000 kronor och det till Vadstena krigsmanshuskassa utgående anslaget alltså till 137,640 kronor.

I sammanhang med den sålunda verkställda utredningen rörande förbättrat underhåll åt arméns manskap hava de sakkunniga jämväl tagit i övervägande, huruvida ej en förhöjning bör äga rum även av den nu utgående begravningshjälpen efter avlidna gratialister. Denna utgör för närvarande

Begravnings-
hjälp.

enligt kungl. kungörelserna den 3 april 1821 och den 16 december 1845 4 kronor 50 öre. Detta belopp måste dock numera anses alldeles för lågt för därmed avsett ändamål. Efter gjorda beräkningar skulle ett belopp av 30 kronor någorlunda motsvara ändamålet. Något särskilt anslag för denna förhöjning hava de sakkunniga dock ej ansett behöfligt att föreslå, alldenstund med all sannolikhet det årliga belopp, som skulle ytterligare erfordras, och vilket av de sakkunniga för de närmaste åren beräknats till omkring 12,000 kronor, torde kunna bestridas av det beräknade årliga anslaget för ökningen i underhållen, då, såsom de sakkunnigas försäkringstekniska biträde uttalat, de verkliga utbetalningarna för underhållen med all sannolikhet skulle komma att understiga de beräknade.

Sammanfattning av de sakkunnigas förslag.

På grund av vad sålunda anförts, hava de sakkunniga hemställt, att nuvarande och blivande underhållstagare från Vadstena krigsmanshuskassa måtte komma i åtnjutande av ett förhöjt årligt underhållsbelopp vid fyllda 50 år till 75 kronor och

» » 60 » » 100 » ;

att vid inträffad invaliditet enligt lagen om allmän pensionsförsäkring underhållstagare måtte åtnjuta, förutom till dem utgående gratial från Vadstena krigsmanshuskassa, pensionstillägg eller understöd oavkortat;

att beträffande tillämpningen av § 7 i nyssnämnda lag sådan bestämmelse måtte utfärdas, att de från Vadstena krigsmanshuskassa utgående underhållen liksom gratifikationerna från Invalidhusfonden icke skola beräknas såsom årsinkomst;

att till underhållstagare, som den 1 januari 1914 uppnått 67 levnadsår, gratialet från Vadstena krigsmanshuskassa måtte bestämmas till 200 kronor årligen;

att till underhållstagare, som drabbas av övergångsbestämmelserna i berörda lag, underhållet från Vadstena krigsmanshuskassa måtte bestämmas

för dem, som äro födda år 1847 till 125 kronor, och

» » » » » » 1848 » 110 » ;

att såsom begravningshjälp efter avliden underhållstagare måtte få utbetalas ett belopp av 30 kronor;

att till bestridande av kostnaderna för de ökade underhållen det å ordinarie stat under tionde huvudtiteln uppförda årliga anslaget å 294,000 kronor under benämning »förhöjning i gratialen åt avskedat manskap» måtte

höjas för år 1914 med 750,000 till 1,044,000 kronor, och för år 1915 med 704,000 till 998,000 kronor;

att det under tionde huvudtiteln uppförda årliga anslaget av 243,640 kronor »till Vadstena krigsmanshuskassa» måtte uppdelas i tvenne anslag å sagda huvudtitel, ett å 106,000 kronor under titel »till arméns pensionskassa, ersättning för inkomster från Vadstena krigsmanshuskassas äldre medel» och ett å 137,640 kronor under titel »till Vadstena krigsmanshuskassa»; samt

att nu gällande bestämmelser beträffande korprals- och vice korprals-tilläggs utgående måtte bibehållas oförändrade.

På grund av nådiga remisser hava arméförvaltningens civila departement, statskontoret, pensionsstyrelsen och direktionen över arméns pensionskassa avgivit yttranden över det av de sakkunniga framlagda förslaget.

Arméförvaltningens civila departement har enligt underdånigt yttrande av den 15 januari 1914 ansett sig böra biträda vad de sakkunniga föreslagit beträffande förhöjningarna i underhållen och i begravningshjälpen. Såväl de föreslagna åldersgränserna 50 och 60 år, då förhöjningar skulle utgå, som den föreslagna förhöjningen till 75 respektive 100 kronor synas departementet vara väl avvägda. Departementet har vidare förklarat sig icke hava något att erinra vare sig mot det underhållsbelopp av 200 kronor, som ifrågasatts för underhållstagare, vilka före den 1 januari 1914 uppnått 67 levnadsår, eller mot de för åren 1914 och 1915 föreslagna underhållsbeloppen av 125 och 110 kronor för underhållstagare, som äro födda åren 1847 respektive 1848.

Arméförvaltningens civila departements yttrande.

Beträffande de sakkunnigas förslag, att hela Vadstena krigsmanshuskassas kapitaltillgång skulle tagas i anspråk för bestridande av de med underhållsförhöjningen förenade kostnaderna, anser civila departementet visserligen, att kassans tillgångar åtminstone till en början böra anlitas för ändamålet, men håller dock före, att de ej böra helt och hållet konsumeras för ändamålet, utan att en del bör bibehållas för att sammanslås med Invalidhusfonden.

Vad slutligen den föreslagna uppdelningen i två särskilda delar av det under tionde huvudtiteln uppförda anslaget »till Vadstena krigsmanshuskassa» beträffar, har departementet funnit densamma vara under alla förhållanden lämplig.

Statskontoret har i underdånigt utlåtande den 20 januari 1914 anfört, att det visserligen icke kan förnekas, att någon höjning av gratialen till avskedat manskap vid armén framstår såsom önskvärd. De sakkunnigas utredning giver nämligen vid handen, att gratialen i allmänhet äro så små,

Statskontorets yttrande.

att desamma icke ens för gratialister, som uppnått den ålder, då förvärvsförmågan måste anses hava upphört, och således åtnjuta ett i någon mån förhöjt gratial, erbjuda ett väsentligt bidrag till levnadskostnadernas bestridande. Men å andra sidan får icke lämnas ur sikte, att ifrågavarande gratial icke äro avsedda att utgöra pensioner i vanlig mening, utan endast att lämna ett efter förhållandena avpassat skäligt tillskott till bestridande av kostnaderna för uppehållet. Beaktas icke detta i tillbörlig grad, bliva kostnaderna, såsom det föreliggande förslaget utvisar, så betydande, att man svårigen kan vänta, att medel därtill kunna beredas. Enligt de sakkunnigas utredning skulle genomförandet av deras förslag icke blott fullständigt förbruka Vadstena krigsmanshuskassas kapital, utgörande omkring 4,400,000 kronor, utan även därutöver erfordra statsanslag under tiden till och med år 1937 till sammanlagt belopp av inemot 20,000,000 kronor, därav nytt anslag å tillhopa 7,500,000 kronor. Med hänsyn till dessa högst betydande kostnader framstår det för statskontoret såsom alldeles nödvändigt att söka vidtaga sådana ändringar i förslaget, att därigenom kostnaderna bliva i avsevärd mån minskade.

I avgivet utlåtande rörande den år 1909 föreslagna höjningen av gratialen med 25 kronor till alla underhållstagare, som uppnått 50 års ålder, framhöll statskontoret, att någon förhöjning icke borde inträda vid nämnda ålder, då i allmänhet förvärvsförmågan ännu vore oförminskad. Sedan detta förslag emellertid vunnit bifall och sådan förhöjning från och med 1910 års ingång tillämpats, föreligger enligt statskontorets mening icke någon som helst anledning att nu åter höja gratialen för underhållstagare redan vid uppnådd ålder av 50 år; och statskontoret håller jämväl före, att icke ens uppnådd ålder av 60 år bör föranleda gratialförhöjning.

Såsom de sakkunniga framhållit, måste vid bedömande av nu föreliggande fråga om förbättring i gratialen från Vadstena krigsmanshuskassa tagas i beaktande de fördelar, som genom lagen om allmän pensionsförsäkring av den 30 juni 1913 beretts åldringar och arbetsinvalida. Dessa fördelar äro av den betydelse, att statskontoret för sin del icke finner skäl föreligga, att för dem bland ifrågavarande gratialister, som därav bliva delaktiga, vidtaga någon förhöjning i deras gratial, under förutsättning dock att, såsom de sakkunniga föreslagit, dessa gratialister icke må på grund av innehavande gratial drabbas av det i § 7 av nämnda lag föreskrivna avdrag å pensionstillägget. Enligt bestämmelserna i pensionslagen skulle under angivna förutsättning gratialist vid uppnådd ålder av 67 år eller dessförinnan vid inträdd varaktig oförmåga till arbete erhålla, förutom det pensions-

belopp, vartill han på grund av erlagda avgifter kunde vara berättigad, ett pensionstillägg av statsmedel till belopp av 150 kronor jämte förhöjning därav i förhållande till erlagda avgifter. Även om de belopp, som avpassas efter de erlagda avgifterna, icke torde under den närmaste framtiden bliva av någon större betydelse för gratialisten, synes dock, enligt statskontorets mening, vad som sålunda erhålles i pensionstillägg tillika med gratialet och i förekommande fall gratifikation från Invalidhusfonden tillhopa utgöra ett nöjaktigt underhåll.

De gratialister, som vid 1913 års utgång redan uppnått 67 års ålder och alltså äro uteslutna från folkpensioneringens förmåner, böra däremot enligt statskontorets mening från och med år 1915 erhålla förhöjning i sina nuvarande gratial. Av hänsyn till kostnaderna, anser emellertid statskontoret, att gratialet bör begränsas till 150 kronor eller samma belopp som pensions-tillägget enligt pensionsförsäkringslagen.

För de gratialister, som under åren 1914—1918 uppnå 67 års ålder och alltså enligt övergångsbestämmelserna i nämnda lag få endast avkortat pensionstillägg, synes det statskontoret, att någon förhöjning i gratialen bör utgå, för att de åtminstone ej skola erhålla mindre belopp än nyssnämnda pensionslagens förmåner alldeles uteslutna gratialister. Statskontoret föreslår på grund härav, att den gratialist, som år 1914 fyller 67 år, måtte erhålla i pensions-tillägg och underhåll tillhopa 160 kronor, den, som år 1915 fyller 67 år, 170 kronor o. s. v. med 10 kronors förhöjning för gratialist, tillhörande närmast följande årsklass. Då en år 1914 67-årig person enligt lagen erhåller i pensionstillägg 75 kronor, bör alltså gratialet för honom bestämmas till 85 kronor, en år 1918 67-årig, vilken i pensionstillägg äger bekomma 135 kronor, bör i gratial erhålla 65 kronor, med iakttagande av i dessa som i andra förekommande fall, att den, som redan enligt gällande bestämmelser äger åtnjuta gratial till högre belopp, än det, som enligt statskontorets förslag sålunda skulle tillkomma honom, må åtnjuta det högre beloppet. Genom de sålunda gjorda begränsningarna i de av de sakkunniga föreslagna underhållsbeloppen skulle enligt statskontorets mening en approximativt beräknad besparing i underhållsbeloppen av minst 500,000 kronor för år 1915 uppkomma och, med anlåtande av kassans kapital, det nya anslaget kunna begränsas till 185,000 kronor.

Ehuru det varit önskligt, att, såsom de sakkunniga föreslagit, förhöjningen i underhållen kunnat beredas redan för år 1914, anser sig statskontoret dock till följd av de olägenheter, som måste följa av en retroaktiv tillämpning av gratialförhöjningen, ej kunna förorda denna del av sakkunnigas förslag.

Mot vad de sakkunniga i övrigt föreslagit, särskilt beträffande uppdelning av det nuvarande anslaget å 243,640 kronor till Vadstena krigsmanshuskassa i två anslag, har statskontoret ej något att erinra.

Pensions-
styrelsens
yttrande.

Pensionsstyrelsen, som den 31 januari 1914 avgivit utlåtande över de sakkunnigas förslag, har därvid framhållit, att den av de sakkunniga föreslagna bestämmelsen, att ifrågavarande underhåll ej skulle räknas såsom inkomst vid beräkning av pensionstillägg och understöd enligt pensionsförsäkringslagen, förutsätter en ändring i samma lag. Pensionsstyrelsen förklarar sig till fullo behjärta önskemålet att bereda ifrågavarande grupp av statstjänare förbättrade pensionsförhållanden, men anser sig dock böra ifrågasätta, huruvida den av de sakkunniga för berörda ändamåls vinnande föreslagna utvägen vore den lämpligaste.

Principiellt riktigast vore enligt pensionsstyrelsens mening att bestämma underhållen till sådana av vederbörandes ekonomiska ställning oberoende belopp, att någon särskild undantagsbestämmelse för de ekonomiskt vanlottade icke erfordrades. Om underhållen för samtliga gratialister bestämdes till så stora belopp, att även de invalider, som sakna andra inkomster, icke skulle bli sämre ställda än enligt de sakkunnigas förslag, komme emellertid kostnaden för staten att bli avsevärt större än den, vartill de sakkunnigas förslag föranleder. Uppenbarligen är det också en sådan kostnadsökning, som föranlett de sakkunniga att framlägga sitt förevarande förslag.

Emellertid innebär detta förslag, vilket, såsom redan nämnts, förutsätter en ändring av lagen om allmän pensionsförsäkring, en rubbning av de principer, varpå denna lag är byggd, och man kan såväl med anledning härav som med hänsyn till de konsekvenser, en dylik ändring kan tänkas medföra, ställa sig tveksam inför frågan om förslaget lämplighet.

Det vore därför önskvärt, om man på en annan väg än den av de sakkunniga valda kunde nå det resultat, som de sakkunniga åsyftat. Enligt pensionsstyrelsens mening skulle frågan kunna lösas på följande sätt:

Ifrågavarande underhåll räknas, föreslår pensionsstyrelsen, fortfarande till sådan inkomst, som avses i 6 § av pensionsförsäkringslagen. I de fall, då dylikt underhåll medför minskning i pensionstillägg eller understöd, utfylles underhållet till sådant belopp, att underhållstagaren erhåller samma totalinkomst, som han skulle hava uppnått, om underhållet icke räknats som inkomst. De underhållsbelopp, som av de sakkunniga föreslagits, gälla då för underhållstagare, så länge de ej, även om underhållen frånräknas vid inkomstberäkningen, kunna komma i åtnjutande av pensionstillägg eller understöd enligt pensionsförsäkringslagen. För dem åter, som komma eller,

om underhållen frånräknas vid inkomstberäkningen, skulle komma i åtnjutande av pensionstillägg eller understöd, bestämmes gratialet till sådant belopp, att underhållstagaren i underhåll och pensionstillägg, resp. understöd, sammanlagt erhåller lika mycket som han skulle fått, om i enlighet med de sakkunnigas förslag underhållen icke räknades såsom inkomst.

Pensionsstyrelsen medgiver visserligen, att för ett genomförande av dess förslag ytterligare årliga statsanslag till Vadstena krigsmanshuskassa erfordras utöver de av de sakkunniga beräknade, men framhåller tillika, att totalkostnaden för det allmänna bliver densamma som enligt de sakkunnigas förslag, enär den erforderliga ökningen i statsanslaget till krigsmanshuskassan motsvaras av en lika stor minskning i kostnaden för den allmänna pensionsförsäkringen, sådan denna kostnad ställer sig enligt de sakkunnigas förslag.

Pensionsstyrelsen förklarar sig av ovan angivna skäl för sin del föredraga ett på angivet sätt modifierat förslag framför de sakkunnigas. Skulle det emellertid visa sig, att hinder möta att ordna saken på sätt, som pensionsstyrelsen förordat, och måste, därest man icke väljer den av de sakkunniga föreslagna utvägen att ändra pensionsförsäkringslagen, hela frågan förfalla, anser sig pensionsstyrelsen icke böra motsätta sig en lagändring. Enligt styrelsens förmenande bör dock denna ändring införas i övergångsbestämmelserna, så att därigenom uttryckligen betonas, att fråga är allenast om en anordning av mera tillfällig natur, och böra vidare de särskilda kostnader, som vid ett genomförande av de sakkunnigas förslag komma att drabba pensionsförsäkringen, gäldas av särskilt för detta ändamål anvisade medel.

Direktionen över arméns pensionskassa förklarar i sitt den 14 januari 1914 avgivna utlåtande, att densamma ej har något att erinra mot de sakkunnigas förslag till höjning av underhållen åt avskedad manskap vid armén.

Direktionens
över arméns
pensionskassa
yttrande.

I likhet med de sakkunniga anser jag det vara särdeles behjärtansvärt, att arméns avskedade manskap genom bistånd från det allmännas sida erhåller förbättring i sin efter avskedstagandet ofta bekymmersamma ekonomiska ställning. När det gäller att fastställa beloppet av de behövliga förbättringarna och den levnadsålder, då de böra få tillträdas, komma emellertid helt naturligt önskingarna att ordna dessa förhållanden på det för underhållstagarna mest gynnsamma sätt lätt i konflikt med vad nödvändig hänsyn till kostnaderna kräver. Genomförandet av det förslag till förhöjning i under-

Departementschefen.

hållen åt arméns avskedade manskap, som de sakkunniga avgivit, skulle under tiden till och med år 1937 erfordra nya statsanslag av sammanlagt omkring $7\frac{1}{2}$ miljoner kronor, varav för år 1915 ett belopp av 704,000 kronor. Dessa mycket betydande belopp synas göra det nödvändigt att tillse, huruvida icke sådana ändringar kunna vidtagas i de sakkunnigas förslag, att därigenom kostnaderna bliva minskade. Det ligger härvid närmast till hands att ansluta sig till den av 1912 års riksdag uttalade tanken, att den förhöjning, som kunde komma i fråga, skulle tilldelas vederbörande underhållstagare vid en något högre åldersgräns än den, som gäller beträffande det år 1909 beviljade tillskottet, eller 50 års ålder. Av statskontoret har, såsom jag redan anfört, framhållits, att efter den år 1909 beviljade förhöjningen med 25 kronor om året till gratialister, som uppnått 50 års ålder, enligt ämbetsverkets mening icke någon som helst anledning föreligger, att nu åter höja gratialen för underhållstagare redan vid en uppnådd ålder av 50 år samt att icke ens en uppnådd ålder av 60 år bör föranleda gratialförhöjning.

Såsom av statskontoret betonats, är underhållet från krigsmanshuskassan mera att anse såsom ett tillskott till livsuppehållet än såsom en vanlig tjänstepension. Anledningen härtill är klar. Den tjänstgöring, de indelta soldaterna fullgjort, har i allmänhet ej upptagit dem större del av året, än att de kunnat ägna sig åt annan verksamhet och de kunna därför näppeligen på grund av sin tjänstgöring anses förtjänta av en verklig pension, tillräcklig för deras uppehälle vid avgången ur tjänsten. Härtill kommer, att flertalet av underhållstagarna uppburit den huvudsakliga ersättningen för sin tjänstgöring vid armén icke av staten utan av vederbörande rust- och rotehållare, och att deras anställning i statens tjänst i huvudsak vilat på ett avtal mellan dem och rust- och rotehållarna. Vid underhållsbeloppens bestämmande bör därför tagas avgörande hänsyn, såsom de sakkunniga framhållit, till det föreliggande behovet av tillskott till levnadskostnadernas bestridande.

Då det gäller att bestämma, när ett sådant behov skall anses hava inträtt, synes man kunna utgå från grunderna för lagen om allmän pensionsförsäkring. De indelta soldaterna hava i allmänhet rekryterats bland de i fysiskt avseende häst utrustade individerna inom lantbrukareklassen. Då nu enligt nämnda lag en person i regeln först vid 67 års ålder beräknas vara i behov av understöd, synes mig detsamma kunna antagas beträffande de avskedade indelta soldaterna. Jag kan därför ej annat än följa statskontorets ovan an-

förda utlåtande beträffande de av de sakkunniga föreslagna förhöjningarna i gratialen vid respektive 50 och 60 års ålder.

Man måste vidare vid bedömande av nu föreliggande fråga om förbättring i gratialen från Vadstena krigsmanshuskassa taga i betraktande de fördelar, som genom lagen om allmän pensionsförsäkring beretts åldringar och arbetsinvalider. I enlighet med statskontorets uttalade mening kan jag ej finna avgörande skäl föreligga att för dem bland gratialisterna, som bliva fullt delaktiga av folkpensioneringens förmåner beträffande pensionsstillägg eller understöd, vidtaga någon förhöjning i gratialen, under förutsättning dock att dessa underhållstagare, såsom de sakkunniga föreslagit, icke må på grund av innehavande gratial drabbas av i nämnda lag föreskrivna avdrag å understöd eller pensionstillägg. Efter vad jag inhämtat, har chefen för civildepartementet för avsikt att hos Kungl. Maj:t göra framställning om avlåtande av proposition till riksdagen angående sådan ändring av pensionslagen.

Under angivna förutsättningar skulle enligt lagens bestämmelser en gratialist vid inträdd varaktig oförmåga till arbete erhålla förutom det pensionsbelopp, vartill han på grund av erlagda avgifter kunde vara berättigad, ett pensionstillägg eller understöd av statsmedel till belopp av 150 kronor jämte förhöjning därav i förhållande till erlagda avgifter. Även om de belopp, som avpassas efter de erlagda avgifterna, icke torde kunna bliva av någon större betydelse för gratialisterna, synes dock, såsom statskontoret anført, pensionstillägg eller understöd tillika med nuvarande gratial och i förekommande fall gratifikation från Invalidhusfonden tillhoppa utgöra ett nöjaktigt ålderdomsunderstöd för den f. d. soldaten, när han ej längre kan genom arbetsinkomst bidra till sitt uppehälle.

Däremot torde icke någon berättigad invändning kunna göras mot en förhöjning av gratialen för gratialister, som på grund av pensionslagens övergångsbestämmelser helt eller delvis bliva uteslutna från dess förmåner. Av denna anledning synas de gratialister, vilka äro födda före år 1847 och i följd härav ej få sin ställning förbättrad genom folkpensioneringen, böra från och med år 1915 erhålla ett förhöjt gratial. I likhet med de sakkunniga anser jag, att detta ej kan sättas lägre än till 200 kronor. De, som kunna bliva fullt delaktiga av folkpensioneringens förmåner beträffande pensionstillägg eller understöd, skola nämligen med högst få undantag, därest pensionstillägg eller understöd ej undergår någon minskning på grund av utgående gratial från krigsmanshuskassan, bekomma ett sammanlagt ålderdomsunderstöd av minst 211 kronor, eller 61 kronor i gratial efter sagda kassas tredje klass och 150 kronor i pensionstillägg eller understöd.

Alla de gratialister, vilka under åren 1914—1918 bliva berättigade till understöd eller pensionstillägg, och alltså enligt övergångsbestämmelserna i lagen om allmän pensionsförsäkring endast få till resp. 50, 60, 70, 80 och 90 % avkortat understöd eller pensionstillägg, synas mig jämväl böra från och med år 1915 erhålla ett förhöjt gratial. Denna förhöjning anser jag böra sättas till ett sådant belopp för de olika åren, att det förhöjda gratialet tillsammans med det avkortade understödet eller pensionstillägget uppgår till ett belopp av 200 kronor, eller samma belopp, som av mig föreslagits i gratial för nyssnämnda, från pensionsförmåner enligt lagen alldeles uteslutna gratialister.

De gratialister, som år 1914 förvärva rätt till understöd eller pensions-tillägg, vilket då utgår med högst 75 kronor, böra alltså bekomma ett till 125 kronor förhöjt gratial för år 1915.

De, som erhålla sådant år 1915, eller högst	90 kr.,	böra bekomma	110 kr.
» » » » »	1916, » »	105 » »	95 »
» » » » »	1917, » »	120 » »	80 »
» » » » »	1918, » »	135 » »	65 »

I dessa som i andra förekommande fall bör naturligen dock iakttagas, att den, som redan enligt gällande bestämmelser äger åtnjuta gratial med högre belopp än det, som sålunda föreslagits, må fortfarande tillgodonjuta det högre beloppet.

Utöver dessa förhöjningar böra dessutom, såsom de sakkunniga föreslagit, nuvarande korprals- och vice korpralstillägg utgå med oförändrade belopp. Däremot äro de enligt 1910 års beslut utgående tilläggen å 25 kronor årligen inberäknade i de nu föreslagna gratialförhöjningarna.

Beträffande den föreslagna förhöjningen av begravningshjälpen anser jag mig böra ansluta mig till vad de sakkunniga därom anfört och föreslår alltså, att begravningshjälpen efter avliden gratialist må utgå med ett till 30 kronor förhöjt belopp.

Ehuru det varit önskligt, att förhöjningen i gratialen och begravningshjälpen kunnat, såsom de sakkunniga föreslagit, beredas redan från och med år 1914, anser jag dock i likhet med statskontoret, att, då staten för detta år redan är reglerad, åtskilliga olägenheter måste följa av en retroaktiv tillämpning av den gratialförhöjning, som föreslås, varför jag ej kan följa de sakkunnigas förslag i denna del.

De sakkunniga hava föreslagit, att kostnaderna för de föreslagna förhöjningarna skulle bestridas i första rummet av Vadstena krigsmanshuskassas

nuvarande inkomster, varå uppstår en årlig behållning av 514,000 kronor, och i övrigt genom konsumering av kassans kapital samt ett årligt fyllnadsanslag.

Mot denna plan för kostnadernas bestridande har jag ej något att i princip erinra. Vad arméförvaltningens civila departement anfört mot konsumering av Vadstena krigsmanshuskassas hela kapitaltillgång, finner jag ej vara av sådan betydelse, att jag därav föranletts frångå, vad de sakkunniga föreslagit. Statskontoret har ej uttalat några betänkligheter mot att fondens hela kapitaltillgång tages i anspråk. Erinras må ock, att, om, i enlighet med de sakkunnigas förslag, framdeles bidraget från Invalidhusfonden till krigsmanshuskassan minskas eller indrages, förstnämnda fond kommer att efter hand i avsevärd mån stärkas.

Jag har låtit genom byråchefen K. Dickman verkställa beräkningar av kostnaderna för det ändrade förslag till underhållsförhöjning, som av mig ovan framfällts, och utvisa dessa beräkningar, att kostnaderna till och med år 1933, efter vilket år kostnaderna uppgå till mindre belopp än den nuvarande årliga behållningen av 514,000 kronor, skulle utgöra följande:

år 1915	1,542,000 kr.
» 1916	1,480,000 »
» 1917	1,416,000 »
» 1918	1,342,000 »
» 1919	1,265,000 »
» 1920	1,186,000 »
» 1921	1,113,000 »
» 1922	1,043,000 »
» 1923	978,000 »
» 1924	918,000 »
» 1925	865,000 »
» 1926	813,000 »
» 1927	770,000 »
» 1928	726,000 »
» 1929	684,000 »
» 1930	643,000 »
» 1931	605,000 »
» 1932	565,090 »
» 1933	527,000 »

Enligt de senast lämnade uppgifterna å Vadstena krigsmanshuskassas kapital torde detta vid 1915 års ingång kunna beräknas utgöra 4,284,000 kronor. Detta kapital synes mig, i enlighet med vad de sakkunniga föreslagit, böra

helt konsumeras under åren 1915—1933, efter vilken tid, såsom förut nämnts, den behållna inkomsten av nuvarande årsanslag täcker hela kostnaden för underhållsutdelningen. Om denna konsumering sker genom sjunkande annuiteter på så sätt, att annuiteten årligen minskas med ett lika stort belopp, skulle annuiteten för år 1915 utgöra 529,000 kronor och sjunka med ungefär 28,000 kronor om året. För att fullt täcka underhållskostnaderna skulle ytterligare erfordras fyllnad av statsmedel, uppgående, såsom nedanstående tablå utvisar, till ett sammanlagt belopp av 3,440,000 kronor, vilket belopp träder i stället för den av de sakkunniga beräknade utgiften för statsverket å tillhopa 7 1/2 miljoner kronor.

Tusental kronor.

År	Totala pensions- utbetalningar	Tillgångar		Behövligt fyllnadsbelopp
		Nuvarande årlig tillgång	Konsumering av nuvarande kapital	
1	2	3	4	5
1915.....	1,542	514	529	499
1916.....	1,480	514	502	464
1917.....	1,416	514	474	428
1918.....	1,342	514	446	382
1919.....	1,265	514	418	333
1920.....	1,186	514	390	282
1921.....	1,113	514	362	237
1922.....	1,043	514	334	195
1923.....	978	514	307	157
1924.....	918	514	279	125
1925.....	865	514	251	100
1926.....	813	514	223	76
1927.....	770	514	195	61
1928.....	726	514	167	45
1929.....	684	514	139	31
1930.....	643	514	111	18
1931.....	605	514	84	7
1932.....	565	514	56	—
1933.....	527	514	28	—
				Kr. 3,440,000

Beträffande den av de sakkunniga föreslagna uppdelningen av nuvarande anslaget å 243,640 kronor »till Vadstena krigsmanshuskassa» i två anslag, det ena å 106,000 kronor under titel »till arméns pensionskassa, ersättning för inkomster från Vadstena krigsmanshuskassas äldre medel» och det andra å 137,640 kronor »till Vadstena krigsmanshuskassa» anser jag mig böra ansluta mig till vad de sakkunniga därom anført och samtliga över förslaget hörda myndigheter tillstyrkt.

Under åberopande av vad jag sålunda anført, får jag med hänvisning till den i årets senare statsverksproposition under tionde huvudtiteln, punkt 2, gjorda framställning hemställa, det Kungl. Maj:t behagade föreslå riksdagen *dels* medgiva:

att gratialet från Vadstena krigsmanshuskassa för underhållstagare, som är född tidigare än den 1 januari 1847, må utgå med 200 kronor;

att gratialet från Vadstena krigsmanshuskassa för underhållstagare, som under år 1914 förvärvat rätt till pensionstillägg eller understöd enligt lagen om allmän pensionsförsäkring, må utgå med 125 kronor;

att gratialet från Vadstena krigsmanshuskassa för underhållstagare, som under något av åren 1915—1918 förvärvat rätt till pensionstillägg eller understöd enligt nämnda lag, må utgå med följande belopp:

till den, som år 1915 förvärvat rätt till pensionstillägg eller understöd, med 110 kronor,

» den, som år 1916 förvärvat rätt till pensionstillägg eller understöd, med 95 kronor,

» den, som år 1917 förvärvat rätt till pensionstillägg eller understöd, med 80 kronor,

» den, som år 1918 förvärvat rätt till pensionstillägg eller understöd, med 65 kronor,

dock att underhållstagare, som redan enligt gällande bestämmelser äger åtnjuta gratial till högre belopp än det, som enligt ovanstående skulle tillkomma honom, må äga tillgodonjuta det högre beloppet;

att korpraler och vice korpraler ävensom vaktmästare vid intendenturkåren fortfarande må åtnjuta de till dem enligt nu gällande bestämmelser efter erhållet avsked utgående tillägg till de för avskedade soldater bestämda gratialen från Vadstena krigsmanshuskassa;

att såsom begravningshjälp efter avliden underhållstagare må från Vadstena krigsmanshuskassa utgå ett belopp av 30 kronor;

dels besluta, att det under tionde huvudtiteln nu uppförda ordinarie anslaget å 243,640 kronor »till Vadstena krigsmanshuskassa» må utgå ur

samma huvudtitel och i stället därstädes uppföras två ordinarie anslag, det ena å 106,000 kronor, benämnt »till arméns pensionskassa, ersättning för inkomster från Vadstena krigsmanshuskassas äldre medel» och det andra å 137,640 kronor under titel »till Vadstena krigsmanshuskassa»;

dels ock öka det å ordinarie stat under tionde huvudtiteln upptagna anslaget »till förhöjning i gratialen åt avskedat manskap»

nu	kronor 294,000: —
med	» 499,000: —
till	<u>kronor 793,000: —</u>

Till denna, av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Kungl. Höghet Kronprinsen. Regenten lämna bifall; och skulle till riksdagen avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet.

C. E. Odhner.